

Muinaisjäännökset ja metallinetsin: harrastajan opas

MUINAISJÄÄNNÖKSET JA METALLINETSIN: HARRASTAJAN OPAS

Suomen maankamarassa ja vesistöissä on runsaasti erilaisia ja eri-ikäisiä ihmisen toiminnan synnyttämiä arkeologisia jäännöksiä. Niistä kiinteät muinaisjäännökset on rauhoitettu muinaismuistolailalla (295/1963). Kiinteät muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kohteet ovat osa yhteistä kulttuurista pääomaamme, jonka tulisi säilyä perintönä myös tuleville sukupolville.

Maasta ja vedestä löytyy myös erilaisia esineitä tai niiden palasia, joiden omistajaa ei tiedetä. Osa niistä on löytötavaroita ja osa muinaisesineitä. Löytötavaran kanssa toimitaan löytötavaralain (778/1988) mukaan. Muinaisesineiden kanssa toimitaan puolestaan muinaismuistolain mukaan. Tietoa muinaisesineistä, kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista arkeologisista kohteista saa Museovirastosta ja maakuntamuseoista. Tietoa löytötavaroita koskevista asioista saa poliisiviranomaisilta. Sotaromuun liittyvissä asioissa käännyttään puolustusviranomaisten puoleen.

Museoviraston opas antaa tietoa perustietoa muinaisjäännöksistä ja muinaisesineistä. Lisäksi se antaa tietoa arkeologisesta tutkimuksesta ja muista metallinetsintää harrastavan kannalta kiinnostavista asioista. Oppaassa annetaan lisäksi vastauksia harrastamisen yhteydessä Museovirastolle tehtyihin yleisimpiin kysymyksiin.

Museovirasto 2015

Kansikuva: Metallinetsijöitä NIKUn tutkimushankkeessa Norjassa.

Taitto: Antero Airos

Käsikirjoitus, toimitus ja kuvat: Päivi Maaranen

ISBN 978-951-616-257-0

ISSN-L 2242-8852, ISSN 2242-8852

Sisällys

I	Kiinteät muinaisjäännökset	4
II	Irtaimet muinaisesineet	8
III	Arkeologinen tutkimus	14
IV	Metallinetsinnän harrastaminen	17
V	Metallinetsinnän harrastaja ja lainsäädäntö	20
VI	Metallinetsinnän harrastajan ABC	22
VII	Liite: Museoviraston esimerkitäytetty kysymyslehti	23

I Kiinteät muinaisjäännökset

Kiinteät muinaisjäännökset ovat ihmisen toiminnan synnyttämiä arkeologisia kohteita ympäristössämme. Ne kertovat menneisyyden elämästä, kuten esimerkiksi työstä, asumisesta, liikkumisesta ja kuolemasta. Osa muinaisjäännöksistä on ympäristössä helposti nähtävissä kuten kivistä kiviröykkiöt, linnavuoret ja uhrikivet. Osa on kätöksissä maan pinnan alla kuten asuin- ja työpaikat ja maahan kaivetut haudat. Veteen liittyviä yleisimpiä muinaisjäännöksiä ovat hylät ja vesirajojen rakennelmat. Muinaisjäännöksiä tutkimalla voimme ymmärtää omaa historiaamme. Saamme esimerkiksi tietoa siitä, miten menneisyyden ihminen eli ja miten hänen toimintansa vaikutti ympäristöön. Muinaismuistolaki (295/1963) rauhoittaa kiinteät muinaisjäännökset. Kiinteällä muinaisjäännöksellä ja sen suoja-alueella ei saa kaivaa maata ilman lain nojalla annettua lupaa. Lisätietoa muinaisjäännöksistä saa esimerkiksi Museoviraston verkkosivuilta osoitteesta www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_perinto/mika_on_muinaisjaannos.

Monet harrastajien kysymykset liittyvät muinaisjäännöksiin, jotta ei vahingossa kaivaisi niiden alueella:

Mistä voi hakea tietoa muinaisjäännöksistä ja niiden sijainnista?

Muinaisjäännöksien sijaintitietoa ja joissakin tapauksissa myös laajuutta voi selvittää Museoviraston ylläpitämästä ja verkossa olevasta muinaisjäännöksirekisteristä Kulttuuriympäristön rekisteriportaalisissa. Osa muinaisjäännöksistä on merkitty vain pisteellä, mutta osa on jo rajattu

Turun Koroistenniemi on kiinteä muinaisjäännös, missä on erilaisia helposti maastossa havaittavissa keskiajan ihmistoimintaan liittyviä rakennelmia.

alueena. Pisteellä merkitty muinaisjäännös voi olla laajuudeltaan suurikin. Kulttuuriympäristön rekisteriportaalisista saa tietoa osoitteessa <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>.

Miten tarkkoja muinaisjäännöksirekisterin tiedot ovat?

Muinaisjäännöksirekisterin tiedot lisääntyvät ja täydentyvät koko ajan. Tiedot tunnetuista kiinteistä muinaisjäännöksistä pyritään viemään rekisteriin mahdollisimman nopeasti. Rekisteri ei kuitenkaan sisällä tietoja kaikista tunnetuista muinaisjäännöksistä. Kaikkien muinaisjäännösten

rajauksia koskevia tietoja ei myöskään ole ehditty viedä rekisteriin. Kohteita koskevia tietoja voi halutessaan kommentoida rekisterissä olevan palautetoiminnon avulla. Lisätietoa muinaisjäännösrekisterin tietojen kattavuudesta voi aina kysyä Museovirastosta.

Milloin muinaisjäännöksen rauhoitus astuu voimaan?

Muinaismuistolain mukaan muinaisjäännös on rauhoitettu välittömästi löytymishetkellään. Jos maata kaivettaessa tai muuta työtä joko maassa tai vedessä suoritettaessa tavataan kiinteä muinaisjäännös tai jos esineen löytöpaikalla on kiinteää muinaisjäännöstä osoittavia merkkejä, on työ keskeytettävä eikä paikkaan saa enempää kajota. Lisäksi asia on viipymättä saatettava Museoviraston tietoon tarpeellisia toimenpiteitä varten.

Ovatko kaikki arkeologiset kohteet rauhoitettuja?

Suomen maankamarassa ja vesistöissä on runsaasti erilaisia ihmisen toiminnan tuottamia jäännöksiä, joita voi tutkia arkeologisin menetelmin. Kaikkia näitä kohteita ei ole rauhoitettu muinaismuistolailta. Näidenkin kohteiden säilyttäminen tuleville sukupolville mahdollisimman häiriintymättöminä on kuitenkin tärkeää. Muinaisjäännösrekisterin selauksen lisäksi kohteen rauhoituksesta voi aina kysyä Museovirastosta tai maakuntamuseosta.

Saako muinaismuistolain rauhoituksesta vapautuneella paikalla kaivaa maata?

Kiinteä muinaisjäännös vapautuu rauhoituksesta yleensä sen vuoksi, että se on kokonaan tuhoutunut eikä sitä enää ole olemassa. Ennen tällaisella paikalla kaivamista on tärkeä kysyä Museovirastosta tai maakuntamuseosta, onko tieto asiasta varmasti oikea. Kyselyn yhteydessä rauhoi-

Kedot ja niityt voivat tuntua hyviltä etsintäkohteilta. Uhanalaisina luontotyyppinä ne voivat olla luonnonsuojelulla suojeltuja. Lisäksi ne saattavat olla rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä.

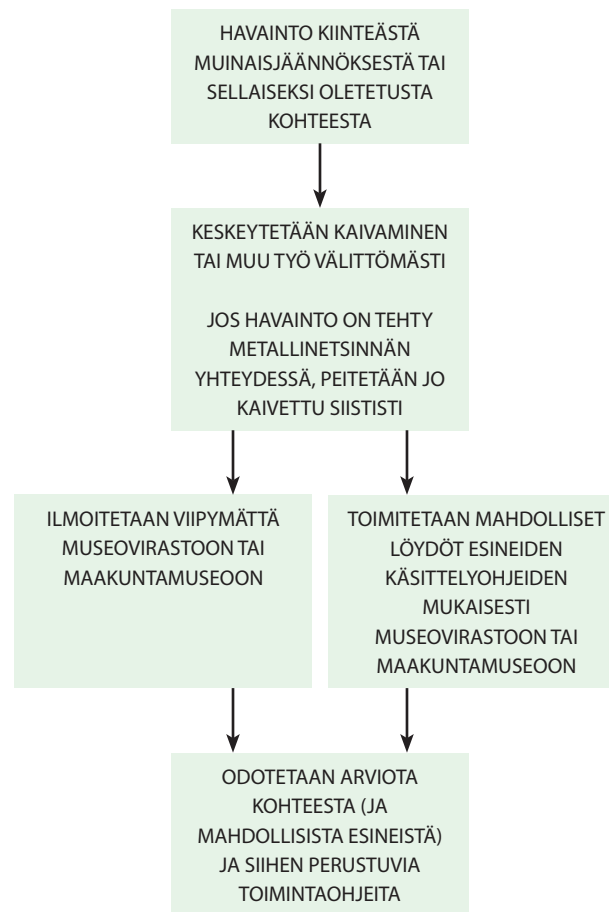
tusta koskeva tiedot tarkistetaan. Jos Museovirasto vahvistaa, että kohdetta ei ole enää rauhoitettu muinaismuistolain perusteella, siellä voi kaivaa maata esimerkiksi metallinetsinnän yhteydessä. Jos kaivaessa löytyy muinaisesine tai sellaiseksi arveltu esine tai merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä, pitää kaivaminen välittömästi lopettaa ja ottaa yhteys Museovirastoon tai maakuntamuseoon. Sen jälkeen odotetaan uutta arviota löytöpaikasta ja esineestä.

Miksi löytöpaikka on tärkeä?

Metalliesineen löytöpaikka voi olla myös kiinteä muinaisjäänös tai muu arkeologinen kohde. Metallinetsinnän yhteydessä on hyvä katsoa, mitä paikalla on nähtävissä. Lisäksi on hyvä ottaa talteen tai valokuvata mahdollisia muita löytöjä kuten esimerkiksi keramiikanpaljoja. Maata ei tule kaivella lisää tiedon hankkimiseksi. Tiedot kaikista havainnoista on hyvä kirjata Museoviraston kysymyslehteen. Arkeologin on lisäksi arvioitava löytöpaikka. Arviointi voi viedä aikaa, sillä maastossa tarkastamisen lisäksi asian selvittäminen voi edellyttää esimerkiksi erilaisten historiallisten asiakirjojen tarkastelua.

Mikä on Museoviraston kysymyslehti?

Kysymyslehteen täytetään tiedot löytöpaikasta ja löydöstä. Nämä tiedot ovat tärkeitä löytöä käsiteltäessä ja löytöpaikkaa arvioidessa. Kun löytö toimitetaan Museovirastoon tai maakuntamuseoon, mukaan liitetään täytetty kysymyslehti. Se löytyy Museoviraston verkkosivuilta osoitteesta www.nba.fi/fi/tietopalvelut/esinekokoelmat/arkeologiset_esinekokoelmat/mita_teen.

Toimintaohje kiinteän muinaisjäänöksen löytäjälle.

Miksi löytöpaikan paikkatieto on tärkeä?

Tiedot muinaisesineiden löytöpaikoista pyritään tallettamaan mahdollisimman tarkasti Museoviraston ylläpitämään muinaisjäänösrekisteriin mm. arkeologista tutkimusta varten. Myös tieto niistä esineistä, joita ei ole lunastettu Museoviraston tai museoiden kokoelmiin, pyritään tallettamaan arkistoon löytöpaikkatietoineen. Löytöpaikan sijaintikoordinaatit voi selvittää maastossa GPS-laitteella tai myöhemmin esimerkiksi Maanmittauslaitoksen Karttapaikka -palvelussa. Palvelu löytyy osoitteesta kansalaisen.karttapaikka.fi/kartanhaku/osoitehaku.html. Koordinaatit ilmoitetaan ETRS-TM35FIN-muodossa. Ohjeet paikkatietojen etsimiseen löytyvät esimerkiksi Museoviraston kysymyslehden täyttöohjeesta.

Mitä tapahtuu, jos ei ilmoita löytämistään kiinteästä muinaisjäänöksestä?

Muinaismuistolain mukaan kiinteäksi muinaisjäänökseksi arvellun kohteen löytymisen johtaa siihen, että maan kaivaminen ja muu työ on keskeytettävä, ja havainnoista on viipymättä ilmoitettava Museovirastolle. Ilmoittamatta jättäminen on sen vuoksi lain-

rikkomus. Jos lain tarkoittama kiinteä muinaisjäännös ei ole Museoviraston tiedossa, Museovirasto ei voi valvoa sen rauhoitusta. Tällaisessa tapauksessa kohde voi tuhoutua esimerkiksi maankäyttöhankkeessa.

Mistä saa tietoa historiallisen ajan kohteista?

Historiallisen ajan arkeologiset kohteet ovat ajalta, jolta on myös kirjoitettuja ja kuvallisia lähteitä. Sitä edeltävän esihistoriallisen ajan ihmisten elämästä kertovat vain esineet ja muinaisjäännökset. Historiallisen ajan arkeologisista kohteista saa yleistietoa esimerkiksi Museoviraston verkkosivuilla olevasta oppaasta ”Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset” osoitteessa www.nba.fi/fi/File/685/rho-historiallisen-ajan-kii.pdf. Monet historiallisen ajan kohteet on myös rauhoitettu muinaismuistolailla.

Ovatko kaikki sotahistorialliset kohteet rauhoitettuja?

Kiinteinä muinaisjäännöksinä muinaismuistolailla rauhoitettuja ovat ensimmäisen maailmansodan kohteet mukaan luettuna vuoden 1918 sisällissodan ja sitä vanhemmat sotahistorialliset kohteet. Toisen maailmansodan aikaiset ja sitä nuoremmat sotahistorialliset kohteet eivät ole rauhoitettuja muinaisjäännöksiä. Niitä arvostetaan kuitenkin yleisesti sotiemme ja yhteisömme historiasta kertovina kohteina. Jotkin sotahistorialliset kohteet ovat myös vainajien leposijoja. Niissä on muistettava kunnioittaa hautarauhaa. Rauhoittamattomilta sotahistoriallisilta kohteilta löytyvät esineet voivat liittyä vielä eläviin sukuihin, perheisiin ja jopa yksityishenkilöihin. Niiden osalta on otettava huomioon löytöta- varalaki. Lisäksi 1900-luvun sotahistoriallisissa kohteissa, myös hyllyssä, voi olla ammuksia ja muita räjähteitä, joihin ei pidä koskea. Niitä löydettyäessä otetaan välittömästi yhteys poliisiviranomaiseen hätänumeron kautta (Puolustusvoimat 2014: Twitter).

MUSEOVIRASTO

KULTTUURIYMPÄRISTÖN PALVELUIKKUNA

siirry kartalle

pikahaku kohteen nimellä tai nimen osalla

Tervetuloa hakemaan tietoa kulttuuriympäristöstä

Kulttuuriympäristön palveluikkuna on Museoviraston ylläpitämä palvelu, joka sisältää viraston arkistoon, rekistereihin ja kokoelmiin tallennettua tietoa arkeologisesta kulttuuriperinnöstä ja rakennetuista kulttuuriympäristöistä. Palvelun kautta voi myös ladata maksutta kohteita koskevia paikkatietoaineistoja ja tutkimusraportteja.

KYSY TAI ANNA PALAUTETTA TÄSTÄ PALVELUSTA

TUTUSTU TIETOSUOJAASI JA EVÄSTEIDEN KÄYTTÖÖN

LATAA MUSEOVIRASTON PAIKKATIEOAINEISTOJA

Arkeologiset kohteet

Arkeologiset hankkeet

Hoidetut kulttuuriympäristökohteet

Rakennusperintö

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

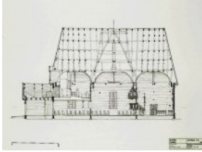
Maailmanperintökohteet Suomessa

Kulttuuriympäristön tutkimusraportit

Muinaiskalupäiväkirja - arkeologiset kokoelmat

Rakennetun ympäristön piirustukset

© Museovirasto

Museoviraston ylläpitämä kulttuuriympäristön rekisteriportaali antaa tietoa mm. muinaisjäännöksistä, rakennetusta kulttuuriympäristöstä, arkeologisista kenttätöistä ja kokoelmiin esineistä. Rekisteri täydentyi koko ajan ja tiedot muuttuvat tiedon karttuessa.

Kenelle voi ilmoittaa, jos huomaa kiinteän muinaisjäännöksen vahingoittuneen?

Kiinteän muinaisjäännöksen vahingoittumiseen liittyvät havainnot, kuten esimerkiksi kaivamisjäljet tai maanrakennustyöt voi ilmoittaa Museoviraston palautetoiminnan avulla www.nba.fi/fi/palautte. Sieltä viesti ohjautuu edelleen Museovirastoon asiaa hoitavalle taholle. Tiedot voi ilmoittaa myös Museoviraston kirjaamoon kirjaamo@museovirasto.fi. Asiassa voi myös soittaa Museoviraston keskuksen, puh. 0295 33 6000.

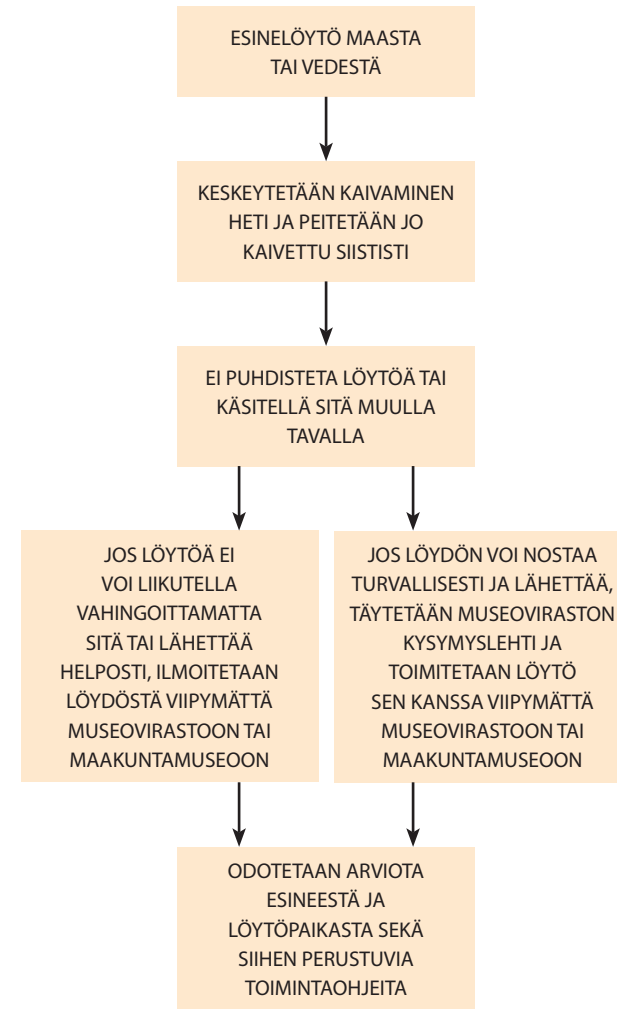
II Irtaimet muinaisesineet

Irtain muinaisesine on muinaismuistolain mukaan raha, ase, työkalu, koriste, astia, kulkuväline tai muu sellainen esine, jonka omistajaa ei tiedetä, ja joka voidaan olettaa vähintään sata vuotta vanhaksi. Muinaisesineitä säilytetään Museoviraston, maakuntamuseoiden ja muiden museoiden kokoelmissa. Esineiden tutkimisen avulla saamme tietoa siitä, miten esineiden teko, muotoilu ja käyttö ovat muuttuneet. Lisäksi ne kertovat yhteyksistämme eri puolille Eurooppaa ja kauemmaksikin maailmalle. Lisätietoa muinaisesineistä ja kokoelmista saa Museoviraston verkkosivulta osoitteesta www.nba.fi/fi/tietopalvelut/esinekokoelmat/arkeologiset_esinekokoelmat.

Harrastajat haluavat usein tietää, miten löydetyn esineen kanssa on toimittava ja minne se lähetetään

Mitä teen, kun löydän muinaisesineen?

Jos arvelee löytäneensä muinaisesineen, kaivaminen löytöpaikalla lopetetaan heti ja kaivupaikka peitetään. Esine löytötietoineen toimitetaan välittömästi Museovirastoon tai maakuntamuseoon, jos esineen voi lähettää tai kuljettaa helposti ilman vaaraa sen rikkoutumisesta. Tarkemmat ohjeet esinelöydön käsittelystä ja Museovirastoon toimittamisesta löytyvät Museoviraston verkkosivuilta osoitteesta: www.nba.fi/fi/tietopalvelut/esinekokoelmat/arkeologiset_esinekokoelmat/mita_teen.

Toimintaohje muinaisesineen löytäjälle.

Pitääkö löytöä puhdistaa tai entistää?

Löytöä ei tule puhdistaa millään tavoin, vain maa-aines kannattaa varovasti ravistella pois. Näin ei vahingossa poista jotakin, mikä voi olla ensiarvoisen tärkeää löydön ja löytöpaikan luonnetta arvioitaessa. Esinettä ei myöskään pidä yrittää entisöidä tai konservoida itse ennen Museovirastoon tai maakuntamuseoon toimittamista. Tällöin voi vahingossa jopa tuhota esineen. Lisäksi itse entisöidyn esineen tunnistaminen voi olla mahdotonta. Erilaiset käsittelyt esimerkiksi erilaisilla kemikaaleilla voivat aiheuttaa myöhemmin esineen tuhoutumisen tai estää asianmukaisen konservoinnin.

Miten säilytän ja lähetän löydön?

Sopivia pakkausmateriaaleja kannattaa pitää jo maastossa liikkuessakin mukanaan. Näitä ovat mm. silkkipaperi, kannelliset pahvilaatikot, pumpuli tukimateriaalina ja salpapussit eli uudelleen suljettavat muovipussit. Kosteaa rautaa ja orgaaniset materiaalit kuten puu, luu ja kangas säilytetään kosteana muoviin käärittynä ja viileässä. Muut metallit ja löydöt säilytetään kuivina. Löytö pakataan kuljetuksen ajaksi siten, että se ei pääse liikkumaan tai rikkoutumaan. Esimerkiksi salpapussit, rypistetty paperi ja tukeva pahvilaatikko ovat hyviä pakkausmateriaaleja. Löydön voi toimittaa Museovirastoon postitse postimaksutta, kun kertoo postissa kyseessä olevan asiakaspalautuksen. Löytö lähetetään osoitteeseen Museovirasto, Sturenkatu 2a, 00510 Helsinki. Kuoreen laitetaan merkintä ”Asiakaspalautus, sopimustunnus 610146”. Lähetettäessä jalometallilöytöjä, kuten erityisesti koruja, otetaan yhteys Museovirastoon ja sovitaan löydön toimittamisesta erikseen.

Museovirastoon toimitetuja, löytäjän itse pakkaamia löytöjä. Numerot pusseissa viittaavat löytäjän täyttämässä kysymyslehdessä ilmoitettuihin tarkkoihin löytöpaikkatietoihin.

Mitä teen vedestä löytyvien esineiden kanssa?

Vedestä löytyvä esine voi myös olla muinaismuistolain tarkoittama muinaisesine. Lisäksi matalissa vesissä olevat esinelöydöt saattavat olla ainoa vanhasta haaksirikkotapahtumasta kertova asia. Ne voivat myös kertoa siitä, että syvemmällä vedessä on historiallinen hylky. Vedestä löytynyt muinaisesine säilytetään kannellisessa vesiastiassa, ja siitä ilmoitetaan välittömästi Museovirastolle tai maakuntamuseolle. Löydön toimittamisesta arkeologin tarkasteltavaksi sovitaan erikseen. Pitkään vedessä ollut esine saattaa olla hauras ja vahingoittua nopeasti joutuessaan tekemisiin ilman kanssa ja kuivuessaan, mikä on otettava huomioon sitä säilytettäessä ja kuljetettaessa.

Mitä teen löytämilleni kolikoille?

Sataa vuotta vanhemmat, maaperästä tai vedestä löytyvät rahat ovat lain tarkoittamia muinaisesineitä. Kaikki tällaiset rahalöydöt ilmoitetaan Museovirastoon tai maakuntamuseoon, mistä tieto kulkee eteenpäin Suomen kansallismuseon Rahakammioon. Ilmoittamisen tavasta voi sopia Rahakammion kanssa tarvittaessa tarkemmin. Rahakammio vastaa valtakunnan tasolla numismatiikasta eli rahojen tutkimuksesta ja tunnistamisesta. Sen arkistoihin yritetään tallettaa tiedot kaikista rahalöydöistä ja niiden löytöpaikoista Suomessa tutkijoiden ja kansalaisten käytettäväksi. Yksittäiset rahalöydöt talletetaan useimmiten Rahakammion kokoelmiin. Jos löydetty raha on osa laajempaa löytöjen kokonaisuutta, se talletetaan todennäköisimmin osaksi arkeologisia kokoelmia.

Lahjoitanko löydön vai tarjoanko sen lunastettavaksi?

Muinaismuistolain tarkoittaman muinaisesineen löytäjän on tarjottava löytönsä lunastettavaksi. Lunastettavaksi tarjoamisen sijaan löytäjä voi myös lahjoittaa löydön. Tieto löytäjästä tallentuu arkiston tie-

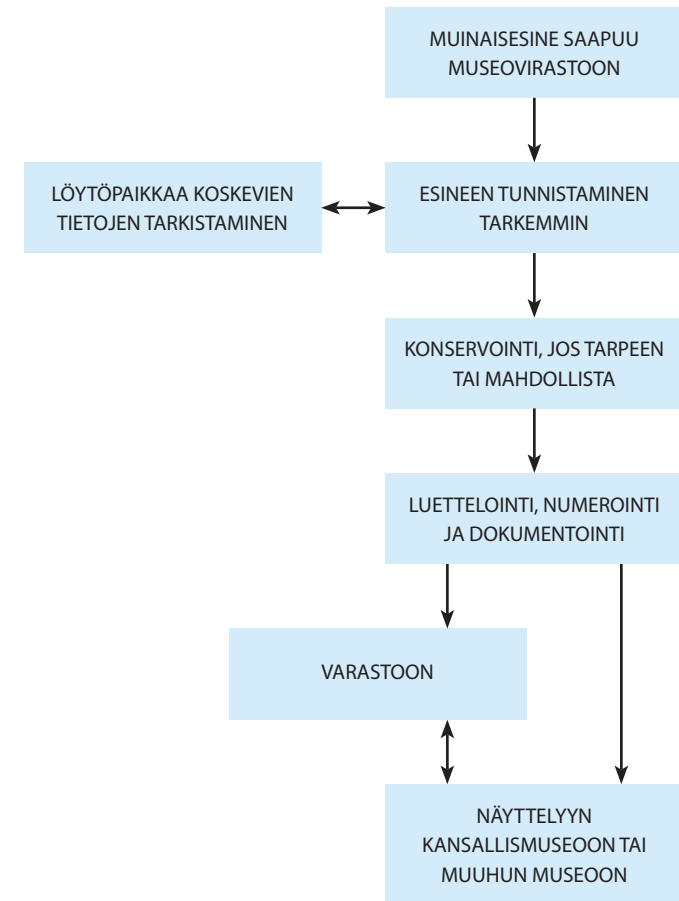
toihin. Jos Museovirasto ei ota löytöä vastaan tai lunasta sitä, eikä siirrä lunastusoikeuttaan, löytö palautuu löytäjälle.

Mitä tarkoittaa esineen lunastaminen?

Muinaismuistolain mukaan Museovirastolla on oikeus lunastaa muinaismuistolain tarkoittama muinaisesine Suomen kansallismuseon kokoelmiin tai siirtää lunastusoikeutensa jollekin muulle museolle tai laitokselle. Kaikkia muinaisesineiksi arvioituja esineitä ei lunasteta. Jos esine päätetään lunastaa, siitä maksetaan korvaus. Korvausta määriteltäessä otetaan huomioon esineen laatu. Laatua arvioitaessa pohditaan esineen merkitystä historiastamme kertovana esineenä. Muinaisesineistä ei makseta erityistä löytöpalkkiota, jollei siihen katsota olevan syytä. Löytöpalkkio liittyy yleensä löytötavaralainsäädännön tarkoitamiin esineisiin.

Mitä muinaisesineelle tapahtuu Museovirastossa?

Kun esinelöytö saapuu Museovirastoon, sen käsittelyyn osallistuvat useat asiantuntijat. Esineen vastaanoton jälkeen tarkemmassa tunnistamisessa ja ajoittamisessa tarvitaan-

Muinaisesineen käsittely Museovirastossa.

kin yleensä yhteistyötä. Esine voi tarvita lisäksi säilykseen esimerkiksi ammattimaisen konservaattorin tekemän puhdistuksen ja konservoinnin. Pitkään vedessä olleet esineet tarvitsevat puolestaan vettyneiden materiaalien käsittelyyn erikoistuneen konservaattorin tekemän konservoinnin. Tunnistettu esine luetteloidaan eli se saa oman pää- tai alanumeron löytökokonaisuudesta riippuen. Luetteloinnin yhteydessä esine kuvaillaan sanallisesti ja siitä piirretään kuva. Luetteloinnin jälkeen esinettä säilytetään joko varastossa tai se voidaan asettaa näytteille johonkin museoon. Esineen käsittelyn lisäksi myös sen löytöpaikkaa koskevat tiedot selvitetään esimerkiksi maastotarkastuksen avulla. Koska Museovirastoon tulee jatkuvasti erilaisia esinelöytöjä, käsittely vie yleensä useita kuukausia.

Mistä voin selvittää, onko Museovirastoon toimittamani löytö liitetty Kansallismuseon kokoelmiin?

Kun muinaisesine liitetään kokoelmiin, se kirjataan Muinaiskalupäiväkirjaan. Tietoja kokoelmiin liitetystä esineistä voi selata Muinaiskalupäiväkirjasta Kulttuuriympäristön rekisteriportaalissa osoitteessa: <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>.

Toivooko Museovirasto esinelöytöjen etsimistä kokoelmiinsa?

Metallinetsintä on harrastajan omista mielenkiinnon kohteista lähtevä harrastus. Museovirasto ei kehoita harrastamaan metallinetsintää esimerkiksi viraston tai museoiden kokoelmien kasvattamiseksi. Metallinetsintän harrastajia Museovirasto kannustaa hakeutumaan yhteistyöhön arkeologisen kenttätöiden ammattilaisten kanssa. Paras esineiden kertyminen kokoelmiin tapahtuu nimittäin arkeologisten kenttätöiden kautta. Niissä löytöjen paikat ja yhteys arkeologiseen kohteeseen tutkitaan arkeologin työnä ja tieteellisin menetelmin. Havainnot talletetaan karttoina,

Arkeologin työkalupakissa on välineitä esimerkiksi tietojen tallettamiseen arkeologisesta kohteesta ja materiaalia löydettyjen esineiden pakkaamiseen.

kuvinä ja teksteinä tutkimusraporttiin kaikkien asiasta kiinnostuneiden tietoon. Näin esineellä on tarina ja se liittyy osaksi suurempaa historiatamme kertovan tiedon kokonaisuutta. Harrastajakin osallistuu esineen tarinan selvittämiseen toimiessaan löytöpaikalla Museoviraston ohjeiden mukaan.

Metalliesineet muodostavat yleensä vain pienen osan ihmisen toiminnasta kertovasta löytökokonaisuudesta.

Mitkä esinelöydöt ovat tärkeimpiä?

Kaikki menneisyyden ihmisen elämästä kertovat muinaisesineet ovat yhtä tärkeitä arkeologisen tutkimuksen näkökulmasta. Historian näkökulmasta näennäisesti vaatimattomatkin historialliset löydöt voivat olla tärkeitä. Erilaiset löydöt kertovat ihmisen toiminnasta. Esinelöytöjen avulla saadaan myös uutta tietoa esinekulttuurista maamme eri puolilla. Sen vuoksi esineet tai vähintäänkin niihin liittyvät tiedot pyritään tallettamaan Museoviraston arkistoon tutkijoiden ja kansalaisten käy-

tettäviksi. Esinelöytöjen ja muinaisjäänöksien tutkimisen perusteella muodostetaan kuva siitä, mitä menneisydessä on tapahtunut. Löytäjän mielestä vaatimatonkin löytö voi kertoa asiantuntijalle ainutkertaista ja uutta tietoa menneisyydestä. Sen vuoksi on tärkeä ilmoittaa kaikista löytöpaikkaan liittyvistä löydöistä tai havainnoista eikä valita vain tärkeimmiksi olettamiaan.

Kuka on maasta löytyneen esineen omistaja?

Muinaismuistolain ja löytötavaralain tarkoittamat esineet eivät muutu löytäjän tai maanomistajan omaisuudeksi löytöhetkellä. Niiden omistajuus ratkaistaan lainsäädännön mukaisesti. Alle satavuotias löytöesine, jonka omistajaa ei tunneta, on löytötavara. Sen omistajuus ratkeaa löytötavaralain mukaan ja asiaa hoitaa poliisiviranomainen. Yli satavuotias löytöesine, jonka omistajaa ei tunneta, on irtain muinaisesine. Sen omistajuus ratkeaa muinaismuistolain mukaan ja asiaa hoitaa Museovirasto. Sotaromu on puolustusvoimain omaisuutta puolustusvoimille kuuluneen tavaran löytämisestä ja pelastamisesta annetun asetuksen nojalla (84/1983).

Mitä tapahtuu, jos en ilmoita viranomaisille löytämäni muinaisesinettä tai sellaiseksi arvelemaani esinettä?

Muinaismuistolain tarkoittaman muinaisesineen salaaminen, vahingoittaminen, muuttelu, luovuttaminen, hankkiminen tai maastavienti on lainrikkomus. Sellaisen teon tekijä voidaan tuomita rangaistukseen ja menettämään löytöön perustuvat oikeutensa, kuten oikeuden lunastuskorvaukseen.

Mitä teen, jos myynnissä on muinaisesineitä tai sellaiseksi olettamiani esineitä?

Muinaisesineen myynnistä voi ilmoittaa Museovirastoon esimerkiksi palautetoiminnon avulla www.nba.fi/fi/palaute. Sieltä viesti ohjautuu edelleen Museovirastoon asiaa hoitavalle taholle. Tiedot voi ilmoittaa myös Museoviraston kirjaamoon kirjaamo@museovirasto.fi. Asiassa voi myös soittaa Museoviraston keskuksen, puh. 0295 33 6000.

Miten esineitä voi ostaa tai myydä?

Laillisesti esineen omistava henkilö voi myydä esineen, ja sellaisen esineen voi myös ostaa. Laillisesti esineen omistava henkilö voi yleensä selkeästi todistaa omistavansa esineen. Muinaisesineen lailliseksi omistajaksi tullaan ensisijassa Museoviraston tekemän lunastusasian käsittelemisen jälkeen, jos esinettä ei ole lunastettu. Museovirastosta on hyvä pyytää kirjallinen tosite esineen omistajuuden ratkaisusta, jos sitä ei jostain syystä ole saanut. Lisäksi on hyvä muistaa, että muinaisesineitä ei saa viedä ulkomaille ilman maastavientilupaa. Jos kyseessä taas on ulkomailta tuotu muinaisesine, sen on oltava luvanvaraisesti Suomeen tuotu. Suomi ja 126 muuta valtiota, mm. kaikki Suomen naapurimaat, ovat saattaneet voimaan yleissopimuksen kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi. Sopimusvaltioissa kulttuuriomaisuuden maastavienti on luvanvaraista ja sopimusvaltio voi vaatia palauttamaan luvatta viedyt esineet.

III Arkeologinen tutkimus

Arkeologinen tutkimus on järjestelmällistä, tieteellisin menetelmin tapahtuvaa menneisyyden ihmisen toiminnan selvittämistä. Sen avulla saamme tietää historiastamme ja menneisyyden ihmisen elämästä ja siihen vaikuttaneista asioista. Arkeologista tutkimusta voidaan tehdä esimerkiksi arkeologisin kenttätöiden avulla muinaisjäännökseen kajoamattomilla ja kajoavilla menetelmillä. Kajoavat menetelmät kuten maaperän kaivaminen vaurioittavat muinaisjäännöstä. Kajoamattomat menetelmät antavat tietoa kohteesta ilman, että se vaurioituu. Kajoavien menetelmien yhteydessä havaintoja pohditaan eri näkökulmista ja tallennetaan monin eri keinoin muiden tutkijoiden ja kansalaisten tarkasteltavaksi. Kajoavaan tutkimukseen tarvitaan Museoviraston muinaismuistolain perusteella myöntämä lupa. Myös esimerkiksi näytepalan otto esineestä on kajoavaa tutkimusta ja siihenkin tarvitaan Museoviraston antama lupa.

Arkeologista tutkimusta koskevat kysymykset liittyvät usein siihen, kuka tekee tutkimusta ja miten tutkimuksiin voisi päästä mukaan:

Mistä kaivamiseen muinaisjäännöksellä haetaan lupaa?

Kaikkien muinaisjäännöksellä tai sen suoja-alueella erilaista kaivamista suunnittelevien on otettava yhteys Museovirastoon. Muinaismuistolain mukaan Museovirasto voi antaa toiselle luvan muinaisjäännöksen tutkimiseen kaivamalla. Lupaa haetaan kirjallisesti ja siihen liitetään mukaan tutkimussuunnitelma. Tutkimusluvan saamisen perusedellytyksenä on, että kenttätyöstä vastaa arkeologin koulutuksen saanut henkilö. Lisätietoa

kaivamiseen liittyvästä tutkimusluvasta ja -suunnitelmasta saa Museoviraston verkkosivulta osoitteessa www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_perinto/tutkimus/muinaisjaannosten-tutkimusluvat. Jos kaivaminen liittyy maankäyttöhankkeeseen, kuten rakentamiseen, otetaan yhteyttä Museovirastoon tai maakuntamuseoon. Lisätietoa erilaisiin maankäyttöhankkeisiin liittyvästä kaivamisesta saa Museoviraston verkkosivulta osoitteessa www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_perinto/arkeologisen_kulttuuriperinnon_suojelu/maankaytto.

Arkeologisissa kaivauksissa esinelöytöjen paikat ja niiden liittyminen muinaisjäännökseen tutkitaan ja talletetaan tietoon tarkasti.

Keneen otan yhteyttä, jos haluan osallistua arkeologiseen tutkimukseen?

Arkeologista tutkimusta tekevät Helsingin, Oulun ja Turun yliopistot ja jotkin maakuntamuseot. Niihin voi ottaa yhteyttä ja kysyä yhteistyömahdollisuuksista. Yhteistyömahdollisuuksista voi tiedustella myös arkeologisia kenttätöitä tekeviltä toimijoilta. Heidän tietonsa löytyvät esimerkiksi Museoviraston verkkosivuilta osoitteessa: www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_kulttuuriperinto/arkeologisten_kenttatoiden_tilaaminen.

Miten esihistoriallinen ja historiallinen aika eroavat toisistaan?

Ihminen on elänyt Suomen alueella jo vuosituhansia. Arkeologiassa tämä aika jaetaan lyhyempiin ajanjaksoihin, kuten esimerkiksi esihistorialliseen ja historialliseen aikaan. Esihistoriallisen ajan elämästä saamme tietoa vain tutkimalla kiinteitä muinaisjäännöksiä ja irtaimia muinaisesineitä. Historiallisella ajalla ihmisen toiminnasta saadaan tietoa myös erilaisten kirjoitettujen lähteiden avulla. Esihistoriallisen ajan määrittely perinteisesti loppuvan noin 1150 jKr. Länsi-Suomessa ja noin 1300 jKr. Itä-Suomessa. Pohjoisessa Suomessa esihistoriallisen ajan voisi arvioida loppuvan oikeastaan vasta 1600-luvulla. Käytännössä vanhempaa historiallista aikaa koskevat lähteet ovat Suomen alueelta vähäisiä ja muinaisjäännösten ja -esineiden antama tieto ihmistoiminnasta on tutkimuksellisesta näkökulmasta erittäin tärkeää vielä 1600-1700-luvulle asti.

Miksi esineitä ei saa kaivaa pois viljellyiltä pelloilta?

Peltoviljely vaurioittaa kiinteitä muinaisjäännöksiä ja muita arkeologisia kohteita. Näilläkin kohteilla on kuitenkin yleensä säilynyt ihmistoiminnan synnyttämiä kerrostumia ja rakenteita kynnetyn kerroksen alla. Tutkimuksen tuottaman tiedon perusteella tiedetään, että esineetkään eivät ole liikkuneet yleensä kauaksi paikasta, johon ne ovat menneisyydessä päätyneet. Edestakaisen kyntöliikkeen vuoksi löydöt liikkuvat vain joistakin kymmenistä senteistä parin metrin etäisyyteen. Ne voivat kulua

Arkeologisen tutkimuksen tuloksia julkaistaan esimerkiksi kirjoina ja näyttelyinä Kansallismuseossa ja muissa museoissa.

jonkin verran, mutta ne voivat olla edelleen merkityksellinen osa arkeologisen kohteen sisältämää tietokokonaisuutta. Tämän vuoksi vain metalliesineiden esiin kaivaminen ei ole hyvä asia. Peltojen kyntökerroksisakin olevat esineet on hyvä kaivaa esiin vasta silloin, kun tieto niistä ja muusta muinaisjäännöksen sisältämästä tiedosta selvitetään esimerkiksi tieteellisen tutkimustyön yhteydessä. Erilaiset esineet yhdessä ja löytöyhteyteen sidottuina kertovat enemmän kuin yksittäiset esinelöydöt.

Onko metallinetsinnän harrastamisesta apua arkeologialle?

Metallinetsinnän harrastaminen voi auttaa arkeologiaa monin tavoin, kun se tapahtuu lakien ja muiden rajoitusten puitteissa. Lisäksi menneisyydestä kiinnostuneen harrastajan on hyvä ymmärtää arkeologian ja historian tutkimusta ja sen tavoitteita. Arkeologiassa tarkastellaan löytöjen ja löytöpaikan muodostamaa kokonaisuutta ja sitä, miten se lisää tietämystämme menneisyydestä. Tarkastelu tehdään tieteellisen tutkimuksen vakiintuneiden toimintatapojen mukaisesti. Tieteellistä tutkimusta voidaan tehdä myös arkeologien ja harrastajien yhteistyönä. Esineiden löytäminen sinällään ei siis ole arkeologian tavoitteena. Arkeologian näkökulmasta esineiden löytäminen voi johtaa uuden tiedon kuten esimerkiksi uusien, ennestään tuntemattomien kiinteiden muinaisjäännöksiin ja arkeologisten kohteiden löytymiseen. Näin saadaan uusia kohteita rauhoitettua ja lisäksi tietämyksemme ihmisen toiminnasta menneisyydessä kasvaa. Erityisen kiinnostavaa on ennestään tuntemattomien kohteiden löytyminen sellaisilta seuduilta, joilta muinaisjäännöksiä ei tunneta lainkaan tai hyvin vähän. Suomen maankamaralla ja vesialueilla on vielä paljon tällaisia alueita.

IV Metallinetsinnän harrastaminen

Metallinilmaisoin on alun perin ammattilaisten käyttöön kehitetty työväline metallin etsimiseen maaperästä tai vedestä. Sen käyttö on vähitellen yleistynyt myös kansalaisten parissa harrastusvälineenä. Osa harrastajista on kiinnostuneita nykyajan esineiden, kuten korujen ja muiden löytötarviden etsinnästä. Osa kiinnostaa myös menneisyys, kuten sotiemme kohteet ja muut historialliset paikat. Metallinilmaisinta voi Suomessa käyttää yleensä ilman erillistä lupaa, mutta harrastajan on tunnettava etsintää ohjaavat erilaiset lait ja muut normit.

Yleiset kysymykset liittyvät siihen, missä saa kaivaa maata ja mitä siihen liittyen on huomioitava metallia etsiessään:

Missä saa etsiä metallia?

Metallia saa etsiä kaikissa paikoissa, missä sitä ei ole erikseen kielletty lainsäädännöllä tai muilla perusteilla tai kielloilla. Maata kaivettaessa on otettava huomioon lainsäädännön, jokamiehen oikeuksien ja maanomistajan oikeuksien vaikutus.

Missä ei saa kaivaa maaperää?

Muinaisjäännöksellä ja sen suoja-alueella ei saa kaivaa maata ilman lain nojalla annettua lupaa. Muinaisjäännöksen laajuus selviää Museovirastosta tai maakuntamuseosta kysyttäessä. Muinaisjäännösalueiden välittömässä läheisyydessä ei ole suositeltavaa kaivaa maaperää, sillä muinaisjäännöksen rajat tiedetään harvoin aivan tarkasti. Rauhoitetun muinaisjäännöksen lähetyvillä, alle 200 metrin etäisyydellä kohteesta kaivamista

Hangon Harpaskogissa olevat toisen maailmansodan linnoitteet eivät ole kiinteitä muinaisjäännöksiä, mutta silti tärkeitä historiastamme kertovia, säilytettäviä kohteita.

ei sen vuoksi suositella. Maata ei saa kaivaa luonnonsuojelulla suojellulla alueella. Maanomistajan tai tämän edustajan kielto kaivaa maaperää on myös otettava huomioon. Lisäksi maalla ja vesillä voi olla alueita, joilla liikkuminen ja kaivaminen on kielletty erityisistä.

Miten otan huomioon maanomistajan?

Maanomistajan kanssa on syytä sopia, saako hänen maallaan kaivaa. Lisäksi on syytä sopia, voiko löytäjä maanomistajan puolesta pitää löytämänsä esineet, jos niiden omistukseen ei vaikuta mikään lainsäädäntö.

Porvoon Pikku Linnamäen kalmistolla kaivauksissa löydetyt esineet ja tieto niiden sijainnista maaperässä on kertonut paljon mm. menneisyyden hautaustavoista.

Lisäksi maastossa ja vesillä liikkuvan tulee huomioida jokamiehenoikeuden rajoitteet. Liikkumisesta ei tule aiheutua tarpeetonta vahinkoa, haittaa tai häiriötä eikä kotirauhaa saa häiritä.

Saako muinaisjäännekseksi oletetulla paikalla kaivaa maaperää?

Maaperää ei tule kaivaa paikalla, jonka itse arvelee olevan muinaisjäännes tai jonka joku toinen arvelee sellaiseksi. Tällaisesta kohteesta ilmoitetaan Museovirastoon tai maakuntamuseoon, joka selvittää kohteen luonteen

muinaismuistolain tarkoittamana kiinteänä muinaisjäänneksenä. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi maastossa näkyvät vanhat asuinpaikat tai vanhojen karttojen perusteella maastossa löydetty asuin- ja toimintapaikat. Maastossa voi nähdä myös erilaisia asioita kuten kuoppia, kivikasoja tai kumpuja, jotka vaikuttavat luonnosta poikkeavilta tai ihmisen teemiltä. Nekin voivat kertoa paikalla olevan muinaisjäänneksen. Museoviraston muinaisjäännesrekisterissä on myös nk. mahdollisia muinaisjäänneksiä. Ne ovat paikkoja, joiden arvioidaan olevan muinaisjäänneksiä, mutta joilla ei ole vielä tehty maastossa arkeologista tarkastusta tai saatu muuta riittävää tietoa muinaisjäänneksen toteamista varten. Näilläkin kohteilla ei ole perusteltua kaivaa maata. Jos haluaa etsiä tällaisella paikalla metallia, on ensin hyvä ottaa yhteyttä Museovirastoon tai maakuntamuseoon.

Milloin maan kaivaminen pitää lopettaa?

Muinaismuistolain mukaan kaivaminen on lopettava, jos yli 100-vuotiaaksi oletettu esine löytyy suosta, syvemmältä maasta tai löytöpaikalla on kiinteää muinaisjäänneöstä osoittavia merkkejä. Kaivaminen on siis lopetettava heti ja kuoppa on peitettävä. Sen jälkeen otetaan yhteyttä välittömästi Museovirastoon tai maakuntamuseoon. Laissa ilmaistu ”syvemmältä maasta” tarkoittaa maan pintaosaa syvempiä maakerroksia.

Miksi kaivaminen pitää lopettaa?

Löytöpaikan kaivaminen tuhoaa löytöä ympäröivät maakerrokset ja maaperän mahdollisesti säilyttämät muut, löytöön liittyvät tiedot katoavat peruuttamattomasti. Ilman tietoja esineen ja paikan tarkemmasta historiasta esimerkiksi ajoittaminen ja tarkoituksen selvittäminen voi epäonnistua. Metallia etsittäessä kannattaakin aina harkita, onko kohdetta

mielekästä kaivaa. Esineen yhteyteen maaperässä liittyvä tietoaines voi olla merkittävämpää kuin yksittäinen löydetty esine. Esimerkiksi vaateen solki ei yksittäisenä löytönä anna tietoa kovinkaan paljon. Jos sen havaitaan arkeologisessa kaivauksessa liittyvän esimerkiksi luun siruja ja hiiltä sisältävään maa-ainekseen, on kyseessä todennäköisesti muinainen hautapaikka.

Pitääkö löytö tai muinaisjäännös osata tunnistaa?

Löytöä tai muinaisjäännöstä ei tarvitse itse tunnistaa. Asiasta voi ja pitää kysyä asiantuntijalta. Museovirastoon tai maakuntamuseoon otetaan aina yhteyttä, jos arvelee löytäneensä muinaismuistolain tarkoittaman muinaisesineen tai muinaisjäännöskohteen, tai ei ole asiasta varma.

Keneen otan yhteyttä Museovirastossa?

Museovirastoon voi aina ottaa yhteyttä palvelusähköpostiosoitteen metallinilmaisin@museovirasto.fi kautta. Sähköpostin sijaan voi myös ottaa yhteyttä Museoviraston keskukseen, puh. 0295 33 6000. Vedenalaislöytöihin liittyvissä asioissa voi ottaa yhteyttä myös palvelusähköpostiosoitteeseen meriarkeologia.mv@nba.fi.

V Metallinetsinnän harrastaja ja lainsäädäntö

Metallinilmaisinta käytettäessä tulee muistaa erityisesti muinaismuistolaki, löytötavaralaki, rikoslaki ja jokamiehen oikeudet. Lait löytyvät Valtion säädöstietopankista osoitteesta www.finlex.fi. Lisätietoa lainsäädännöstä voi aina kysyä Museovirastosta.

Lainsäädäntöä koskien kysytään usein muinaismuistolaista ja jokamiehen oikeuksista:

Muinaismuistolaki: kiinteät muinaisjäännökset

Muinaismuistolaki (295/1963) rauhoittaa kiinteät muinaisjäännökset ja yli 100 vuotta sitten uponneet hylät ja niiden osat ilman eri päätöstä. Ilman lain nojalla annettua lupaa rauhoitetun kiinteän muinaisjäännöksen ja hylän kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kiellettyä. Lain mukaan muinaisjäännökseen kuuluu myös sellainen maa-alue, joka on tarpeen muinaisjäännöksen säilymiseksi. Tätä aluetta muinaisjäännöksen ympärillä kutsutaan suoja-alueeksi. Kiinteällä muinaisjäännöksellä ja sen suoja-alueella ei saa kaivaa maata ilman lain nojalla annettua lupaa. Jos metallinetsinnän yhteydessä löytyy ennestään tuntematon kiinteä muinaisjäännös tai sellaiseksi oletettu kohde, kaivaminen ja muu toiminta on pysäytettävä ja löydöksestä on ilmoitettava välittömästi Museovirastolle.

Muinaismuistolaki: irtaimet muinaisesineet

Irtain muinaisesine on muinaismuistolain mukaan vähintään 100 vuotta vanha esine, jonka omistajaa ei tiedetä. Löydettyessä irtain muinaisesine on välittömästi otettava yhteys Museovirastoon ja/tai toimitettava esine sellaisenaan puhdistamattomana ja löytöpaikkaa koskevin tiedoin varustettuna Museovirastolle tai maakuntamuseolle. Esineen löytöpaikkaa ei saa lain mukaan kaivaa tai muuten kajoa siihen enempää, jos esine löydetään suosta, syvemmältä maasta tai löytöpaikalla on kiinteän muinaisjäännöksen olemassaoloon viittaavia merkkejä. Meressä tai vesistöissä oleviin yli 100 vuotta sitten uponneisiin hylkyihin liittyviä esineitä koskevat lain irtaimia muinaisesineitä koskevat säännökset.

Löytötavaralaissa (778/1988) säädetään löydettyistä esineistä, jotka eivät ole irtaimia muinaisesineitä. Lain mukaan löytötavaran löytäjän on välittömästi otettava yhteys omistajaan tai poliisiin ja luovutettava tavara. Vähäarvoisen löytötavaran, jonka omistajan selvittäminen on vaikeaa, saa löytäjä pitää. Sekä rahallinen että tunnearvo on otettava huomioon.

Luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla säädellään muun muassa luonnossa liikkumista ja luonnon hyödyntämistä. Lain mukaan kaikenlainen luonnon tuhoaminen ja muuttaminen on kiellettyä suojellulla luontoalueella. Suojellulla luontoalueella maan kaivamista suunnittelevan on otettava yhteyttä alueelliseen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen.

Rikoslain (1889/39) säännöksistä on tärkeä huomioida muinaismuistojen rauhoittamista, ympäristön suojelua, omaisuudensuojaa ja hautarauhaa koskevat säännökset. Hautarauhan rikkominen loukkaa sekä vainajan omaisia että vainajan muistoa. Lain mukaan on kiellettyä luvatto-

masti avata hauta tai ottaa sieltä ruumis, ruumiin osia, ruumisarkku tai hautauurna. Edelleen on kiellettyä turmella tai häpäistä hautaa tai kuolleiden muistoa.

Jokamiehenoikeudet ovat yleisesti hyväksytty maan tapa, joka perustuu eri lakeihin. Ne turvaavat Suomessa oleskelevälle mahdollisuuden liikua maastossa riippumatta alueen omistajasta tai haltijasta. Jokamiehenoikeuksien käyttäminen ei kuitenkaan saa aiheuttaa häiriötä tai haittaa. Maastossa liikkuvan tulee kunnioittaa maanomistajan oikeuksia. Jokamiehenoikeus koskee myös kunnan ja valtion maata. Tarkemmat tiedot jokamiehenoikeudesta löytyvät Ympäristöministeriön verkkosivulta osoitteesta: www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Jokamiehenoikeudet.

Asetuksen puolustusvoimille kuuluneen tavaran löytämisestä ja pelastamisesta (84/1983) mukaan kadonnut omaisuus, joka on ilmeisesti kuulunut Suomen tai muun maan puolustusvoimille, tulee ilmoittaa viipymättä sotilasviranomaiselle. Ilmoitus voidaan tehdä myös poliisi-, rajavartiolaitos- tai tulliviranomaisen välityksellä. Jos löydetty tavara on ilmeisen arvoton tai merkityksetön, ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole. Maastossa löytyneestä räjähteestä ilmoitetaan aina poliisiviranomaiselle hätänumeron kautta (Puolustusvoimat 2014, Twitter).

Jokamiehenoikeudet turvaavat mahdollisuuden liikkumisen maastossa ja vesillä erilaisissa paikoissa, kuten esimerkiksi Ruokolahden ja Puumalan kuntien rajalla sijaitsevalta Kukonharjun kanavalla. Liikkuessa ei kuitenkaan saa aiheuttaa haittaa tai häiriötä.

VI Metallinetsinnän harrastajan ABC

Oletko kiinnostunut metallinetsinnästä? Lisätietoa metallinetsinnästä ja muinaisjäännöksistä saat mm. Museoviraston ja monien maakuntamuseoiden nettisivuilta. Perehdy myös lainsäädäntöön.

Metallia saa Suomessa etsiä vapaasti jokamiehenoikeuksien rajoissa. Maata ei saa kuitenkaan kaivaa esimerkiksi muinaismuistolailla rauhoitetulla kiinteällä muinaisjäännöksellä, sellaiseksi arvellulla kohteella tai luonnon-suojelulla suojellulla alueella ilman erikseen haettua lupaa. Rauhoitetun muinaisjäännöksen lähetyksellä, alle 200 metrin etäisyydellä kohteesta kaivamista ei suositella.

Lopeta kaivaminen, jos arvelet löytäneesi ennestään tuntemattoman kiinteän muinaisjäännöksen. Lopeta myös kaivaminen, jos esine on maan pintakerrosta syvemältä tai suosta. Ota yhteyttä Museovirastoon tai maakuntamuseoon, jos arvelet löytäneesi muinaismuistolain tarkoittaman muinaisesineen tai muinaisjäännöskohteen. Sinun ei tarvitse itse

tunnistaa löytöä tai jäännöstä, vaan voit kysyä asiantuntijalta.

Muista pyytää lupaa maanomistajalta maan kaivamiseen ja sovi samalla siitä, voitko maanomistajan puolesta pitää löytämäsi esineet. Noudata jokamiehenoikeuksia ympäristössä liikkeussasi.

Muinaismuistolain ja löytötavaralain tarkoittamat esineet eivät muutu omaisuudekseen, vaikka olisit niiden löytäjä ja saanut luvan maanomistajalta niiden pitämiseen. Sotaromu on puolustusvoimain omaisuutta. Ota yhteyttä viranomaisiin esineen omistajuuden selvittämiseksi.

Maassa olevat esineet ovat usein hauraita ja hajoavat esiin kaivettaessa. Kaiva kiireettömästi ja käytä apuna lastaa, sivellintä ja palettiveitsiä. Hyvin hauraan löydön voi nostaa vaikkapa maapaakussa laatikkoon ja tukea, jotta se ei pääse rikkoutumaan. Ota talteen tai valokuvaa muutkin kuin metalliset löydöt, jos sellaisia paljastuu. Ne ovat tärkeitä mm. ajoittamisessa ja luonteen määrittelyssä.

Sopivia pakkausmateriaaleja kannattaa pitää jo maastossa liikkeessa mukana. Näitä ovat mm.

silkkipaperi, kannelliset pahvilaatikot, pumpuli tukimateriaalina ja salpapusit. Älä puhdistu löytöä kuin varovasti pehmeällä harjalla rapsutellen. Älä pese tai käsittele millään kemikaalilla. Säilytä kostea rauta ja orgaaniset materiaalit eli puu, luu ja kangas kosteana muovissa ja viileässä. Älä erota metallia ja orgaanista materiaalia, vaan säilytä metallityypistä huolimatta yhdessä kosteassa ja viileässä. Kuiva rauta, muut metallit ja löydöt säilytetään kuivina. Säilytä vedestä löytynyt esine kannellisessa astiassa vedessä.

Tarkastele ympäristöä löytöpaikalla. Maastossa voi olla helposti näkyviä rakennelmia kuten kivirivejä, kivikasoja, rakennuksenperustuksia, kumpuja tai kuoppia. Maaperässä voi olla hiiltä, nokea, kvartsinsiruja tai likaantunutta, tahmeaa maata. Kirjaa kaikki havainnot muistiin ja Museoviraston kysymyslehteen. Ota talteen myös koordinaatit GPS-laitteella tai internetin karttapalvelujen avulla.

Museovirasto

Postiosoite: PL 913, 00101 Helsinki

Puhelinnumero: 0295 33 6000

Käyntiosoite: Sturenkatu 2a, Helsinki
museovirasto.fi

1. SAAPUMISTIEDOT (saapumistiedot täytetään Museovirastossa)

Tulopäivä:		Kunta:	
Diar. N:o		Peruskarttalehti:	
Koordinaatit:	p	i	z
	x	y	

HYVÄ MUINAISESINEEN LÖYTÄJÄ

Jokainen muinaisesine tai sellaisen palanen on tärkeä selvitettäessä maamme menneisyyttä. Eryyisen tärkeitä nämä löydöt ovat tutkittaessa aikakausia, joilta ei ole säilynyt lainkaan tai vain hyvin vähän kirjoitettua tietoa. Löydöt antavat tärkeää lisätietoa myös muista aikakausista. Esinelöytöön voi liittyä myös ennestään tuntemattoman kiinteän muinaisjäänneksen löytyminen.

Muinaismuistolain (295/1963) mukaan kaikki maasta löydetty esineet, joiden iäksi voidaan olettaa vähintään sata vuotta, on toimitettava puhdistamattomina ja tarkkoine löytötietoineen mahdollisimman pian Museovirastoon tutkittaviksi. Jos tämä ei ole mahdollista, on löydöstä viipymättä ilmoitettava Museovirastolle. Museoviraston sijaan löytö voidaan toimittaa löytötietoineen myös maakuntamuseolle.

Jokaisen löydön merkityksen arvioinnin kannalta olennaisen tärkeää on riittävä tieto löytöpaikasta. Siksi pyydämme Teitä täyttämään tämän tietolomakkeen ja toimittamaan sen löydön mukana. Koska löytöpaikalla saattaa olla asuinpaikka, hauta tai muu muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäänne, sitä ei saa kaivella ennen kuin Museovirastolta on saatu siihen lupa.

Mikäli paikan tutkiminen esimerkiksi arkeologisin kaivauksin on tarpeen, neuvotellaan siitä maanomistajan kanssa. Tutkimukset pyritään suorittamaan tuottamatta turhaa haittaa ja mahdolliset vahingot korvataan.

Jos Museovirasto päättää lunastaa löydön, löytäjällä on oikeus saada löydöstään korvaus. Sitä määritettäessä huomioidaan löydön laatu. Mikäli löytö lahjoitetaan kokoelmiin, saa löytäjä siitä kunniakirjan. Ennestään tunnetusta kiinteästä muinaisjäänneestä peräisin olevat löydöt kuuluvat muinaismuistolain mukaan valtiolle korvauksetta.

Löytäjä voi esittää toivomuksen löydön sijoittamisesta kotiseutu- tai maakuntamuseoon tai muihin vastaaviin julkisiin kokoelmiin. Tämä toivomus otetaan yleensä huomioon, mikäli löytö ei ole poikkeuksellisen merkittävä ja mikäli kyseessä olevien kokoelmien hoito ja tilat ovat asianmukaisesti järjestetyt.

Kaikissa muinaisesineitä ja kiinteitä muinaisjäänneksiä koskevissa kysymyksissä tulee aina kääntyä Museoviraston tai maakuntamuseon puoleen.

2. LÖYTÄJÄN TIEDOT

Löytäjän nimi: Tobias Evert Maattila
Postiosoite: Maattilantie 1
Postitoimipaikka: 00001 Maattila
Sähköpostiosoite: tobias.evert.maattila@maattila.fi
Puhelin: 000 - 1234 5678
Löytäjän nimen voi julkistaa Museoviraston verkkosivuilla (vastaa kyllä tai ei): kyllä

3. LUNASTAMISEEN JA LAHJOITTAMISEEN LIITTYVÄT TIEDOT

Löydön laatu ja kuvaus (kirves, astianpala, sormus, raha, solki tms.): sarana, pullo, piipun koppa?, sormustin?	
Tieto löydön/löytöjen materiaalista (savi/keramiikka, pronssi, rauta, hopea, kivi, luu, sarvi tms.): rauta (sarana), lasi, messinki?	
Löytö lahjoitetaan kokoelmiin: kyllä	Löytö tarjotaan lunastettavaksi:
Toivomus löydön sijoituspaikasta: Maattilanvaaran museo	

4. PERUSTIEDOT LÖYTÖPAIKASTA

Kunta: Maattilanvaara			
Kylä: Maattila			
Kylän osa: Vanhakylä			
Tila (nimi): Maattila			
Tila (rekisterinro.): 00X-001-000X-0001			
Paikan (pellon, mäen, kankaan, rannan jne.) tarkempi nimi: Maattilan kotipelto			
Löytöpaikan sijainti (suunta ja etäisyys) kirkosta tai muusta selvästi määriteltävästä tunnetusta paikasta: 18 km lounaaseen Maattilanvaaran kirkosta			
Löytöpaikan etäisyys (metreinä arviolta) ja ilmansuunta lähimmästä selvästi määriteltävästä paikasta (talo, rajapyykki, tienhaara, silta, joki, järvi jne): 55 metriä länteen Maattilan tilan päärakennuksesta			
Löytöpaikan sijaintikoordinaatit (ETRS-TM35FIN):	N: 7236848	E: 326643	Korkeus m mpy: 10 m

Löytöpaikan luonne (metsä, pelto, kallio, kivikko, järven pohja, vesijättö, suo, ranta, rantatörmä jne.) ja maaperä (savi, multa, hiekka jne):

pellon keskellä oleva hiekkainen kumpare, missä erikokoisia kiviä ja pensaita

Liitteeksi:

- *karttakopio (peruskartta tai tilakartta) ja/tai käsin tehty karttapiirros löytöpaikasta*

- *mielellään valokuvia löytöpaikasta*

- *mielellään valokuva/valokuvia löydöstä*

5. LÖYTÖPAIKAN MAANOMISTAJAN TIEDOT

Maanomistajan nimi:

Enny-Martta Maattila

Osoite ja postitoimipaikka:

ks. kohta 2.

Sähköpostiosoite:

enny.martta.maattila@maattila.fi

Puhelin:

000 - 2345 6789

6. LÖYTÖAJANKOHDAN JA -PAIKAN TARKEMPI KUVAUS

Löytöaika ja -tapa (peltotyössä, metallinetsinnässä, hiekanotossa, tietyössä tms.):

löytyi 29.2.2014 harjoitellessa metallinetsimen käyttöä kotipellolla

Havainnot löytöpaikalla (paikalle ei tule kaivaa lisää havaintojen saamiseksi) kuten kummut, kivikasat, rakennuksen perustat, kivirivit, kuopat ja muut maan pinnalla havaittavat rakennelmat:

löytöpaikalla on pellosta nouseva kumpare, missä on eri kokoisia kiviä. Kivet ovat pellolta paikalle kasattuja. Kummun päällä näyttäisi olevan paikalleen hajonnut uuni tai muu kivikasa, missä tiiltä (kartta, kuvat).

Havainnot maaperässä (paikalle ei tule kaivaa lisää havaintojen saamiseksi) kuten palanut maa, hiili, noki, palaneet kivet, värjäytynyt maa tai muut ihmisen toiminnan tuottamat jäljet:

kummun ympäristössä on peltomullassa tiilen kappaleita ja hiiliä.

Havainnot saviastianpaloista, kvartsin siruista, palaneen luun siruista ja kuonasta tai vastaavista:

paikalta löytyi paljon ikkunalasin palasia (katso valokuva)

Löytösyvyys:

noin 5 cm mullan pinnasta

7. MUUT TIEDOT

Onko löytöpaikalta tai sen lähistöltä löytynyt aiemmin esineitä ja milloin?:

paikalta on löytynyt kynnettäessä silloin tällöin lasin palasia

<p>Mahdollisesti paikalta aiemmin löytyneiden esineiden nykyinen sijaintipaikka: pellossa</p>
<p>Löytöpaikkaan tai sen läheisyyteen liittyvät vanhat tarinat tai perimätieto: paikalla kerrotaan olleen joskus mäkituvan, jossa olisi asunut Maattilalle kaukaista sukua olevan perhe. Muuttivat sitten Muuttilaan torppareiksi ja saivat myöhemmin oman tilan.</p>
<p>Kuka voi toimia oppaana löytöpaikalla (nimi, osoite, yhteystiedot)?: löytöjä voi toimia oppaana, osoitetiedot kohdassa 2</p>
<p>Muuta lisättävää: vanhojen tietojen mukaan Maattilan kotipellolla olisi myös kylän vanhimman pajan paikka, mutta sitä ei ole löytynyt</p>

8. ALLEKIRJOITUS

<p>Päivämäärä: 29.4.2014</p>	<p>Paikka: Maattilanvaara</p>
<p>Esineen lähettäjä/tuoja (nimenselvennys ja allekirjoitus): <i>Enny Martta Maattila</i> Enny Martta Maattila</p>	
<p>Esineen lähettäjän/tuojan osoite ja yhteystiedot: osoitetiedot kohdissa 2 ja 5</p>	

LIITTEET: KARTTAKOPIOT, KUVAT LÖYTÖPAIKALTA JA KUVAT LÖYDÖSTÄ/LÖYDÖISTÄ

- ote kartasta tai karttapiirros
- kuva/kuvat löydöistä
- kuva/kuvia löytöpaikalta

KYSYMYSLEHDEN TÄYTTÖOHJE

- täyttöohje Museoviraston kysymyslehden muinaismuistolain (295/1963) tarkoittaman muinaisesinelöydön ilmoittamiseksi

Kysymyslehti on löytöasiaan liittyvä asiakirja, jonka tiedot tallettavat Museovirastoon. Huolellisesti täytetty kysymyslehti antaa riittävät tiedot löytöasian käsittelyä varten. Lomakkeen voi täyttää sähköisesti ja tulostaa. Sähköisesti täytettynä kenttiin voi kirjoittaa rajoittamattoman määrän tietoa. Liiteosaa voi lisätä sähköisenä kuvia ja karttaotteita rajattoman määrän. Paperisen lomakkeen voi tarvittaessa tilata myös Museovirastosta.

Täytetty kysymyslehti toimitetaan löydön mukana Museovirastoon. Löytö on hyvä pakata kuljetuksen ajaksi siten, että se ei pääse liikkumaan. Minigrip-pussit, rypistetty paperi ja tukeva pahvilaatikko ovat esimerkiksi hyviä pakkausmateriaaleja. Löydön voi toimittaa Museovirastoon postitse postimaksutta, kun kertoo postissa kyseessä olevan asiakaspalautuksen. Esinelöydöt lähetetään osoitteeseen Museovirasto, Sturenkatu 2a, 00510 Helsinki. Kuoreen laitetaan merkintä "Asiakaspalautus, sopimustunnus 610146". Jos kyseessä on jalometalli- tai korulöytö, otetaan yhteyttä Museovirastoon ja sovitaan tarkemmin sen toimittamisesta.

Kohta 1. Saapumistiedot

- lomakkeen kohta täytetään Museovirastossa löytöasiaa käsiteltäessä

Kohta 2. Löytäjän tiedot

- lomakkeeseen täytetään löytäjän nimi ja yhteystiedot sisältäen postiosoitteen, postitoimipaikan, sähköpostiosoitteen ja puhelinnumeron. Tietojen avulla löytäjään voidaan olla yhteydessä esimerkiksi löydön lunastusasiassa tai lisätietoja löytöpaikasta tarvittaessa.

Kohta 3. Lunastamiseen ja lahjoittamiseen liittyvät tiedot

- lomakkeeseen kuvataan löytö/löydöt tarkemmin ja valmistusmateriaali (jos tiedossa)
- lomakkeeseen täytetään tieto **kyllä**-sanalla siitä, haluaako lahjoittaa löydön tai tarjota sitä lunastettavaksi. Museovirasto tarvitsee tiedon asiasta heti löydön saapuessa.
- lomakkeeseen voi laittaa toivomuksen siitä, mihin löytö tulisi sijoittaa. Kohdan voi jättää myös täyttämättä.

Kohta 4. Perustiedot löytöpaikasta

- lomakkeeseen täytetään yleistiedot löytöpaikasta. Tiedot ovat tärkeitä löytöpaikan tarkan sijainnin määrittelyssä. Tilan nimen ja rekisterinumeron voi jättää täyttämättä, jos ne on hankala selvittää.
- löytöpaikan sijainti suhteessa ympäristöön selvitetään maastossa havainnoinnin lisäksi esimerkiksi kartan avulla. Etäisyydet voi mitata paperiselta maastokartalta tai sähköiseltä kartalta. Löytöpaikan sijaintikoordinaatit voi selvittää maastossa GPS-laitteella tai myöhemmin esimerkiksi Maanmittauslaitoksen Karttapaiikka -palvelussa. Koordinaatit ilmoitetaan ETRS-TM35FIN -muodossa.
- paperinen karttatuloste tai -kopio oheistetaan aina mukaan sen lisäksi, että sijaintitiedot ilmoitetaan esim. koordinaatteina. Koordinaattitietojen kopioinnissa voi tulla virheitä.

Maanmittauslaitoksen Karttapaiikka-palvelun osoite on <https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaiikka/>. Voit liikuttaa karttaa pitämällä hiiren vasen painike alas painettuna. Käytä + ja – painikkeita (näytön oikeassa laidassa) lähentääksesi tai loitontaaksesi näkymää. Etäisyyden mittaus: etsi löytöpaikka kartalta. Klikkaa viivaintyökalua näytön vasemmassa yläkulmassa ("Mittaa matka" –työkalu). Klikkaa löytöpaikkaa kartalla ja sen jälkeen klikkaa paikkaa, jonka etäisyyden löytöpaikasta haluat mitata. Työkalu näyttää tämän jälkeen etäisyyden kartalla.

Sijaintikoordinaattien selvittäminen: etsi löytöpaikka kartalta. Klikkaa XY-kuvaketta näytön oikeassa laidassa mittakaava-asteikon alla. Klikkaa sen jälkeen löytöpaikkaa kartalla. Paikan koordinaatit tulevat näkyviin ponnahdusikkunaan. Voit vahvistaa sijainnin klikkaamalla ponnahdusikkunan Lisää merkintä -painiketta.

Kohta 5. Löytöpaikan maanomistajan tiedot

- lomakkeeseen täytetään löytöpaikan maanomistajan nimi ja yhteystiedot sisältäen postiosoitteen, postitoimipaikan, sähköpostiosoitteen ja puhelinnumeron. Tietojen avulla omistajaan voidaan olla yhteydessä esimerkiksi löytöpaikan tutkimiseen liittyvissä asioissa.

Kohta 6. Löytöajankohdan ja -paikan tarkempi kuvaus

- lomakkeeseen täytetään yleistiedot löytöpaikasta. Tiedot ovat tärkeitä mm. selvitetäessä sitä, onko löytöpaikalla mahdollisesti kiinteä muinaisjäännös.

Kohta 7. Muut tiedot

- lomakkeeseen on suositeltavaa täyttää tietoja muista, löytöpaikkaan liittyvistä tiedoista ja havainnoista. Ne voivat olla olennaisen tärkeitä löydön ja löytöpaikan arvioinnissa.
- oppaana löytöpaikalla toimivan tiedot ovat myös tärkeät mm. löytöpaikan mahdollisen tarkastamisen vuoksi. Jos löytäjä toimii oppaana, voi viitata kohtaan 2. Jos maanomistaja toimii oppaana, voi viitata kohtaan 5.

Kohta 8. Allekirjoitus

- lomake allekirjoitetaan ja päivätään. Esineen lähettäjän/tuojan yhteystietojen kohdalla voi myös viitata kohtaan 2 tai 5 tarpeen mukaan.